

**Handleiding aanvraag en verantwoording
Zwerfafvalvergoeding**

Systematiek Zwerfafvalvergoeding 2021

Inhoud

Inleiding	3
Belangrijke wijzigingen	3
1. Verdeelsleutel	4
2. Rolverdeling	4
3. Uitkering Zwerfafvalvergoeding	4
4. Aanvraag en verantwoording Zwerfafvalvergoeding	5
4.1 Aanvraag Zwerfafvalvergoeding	5
4.2 Verantwoording Zwerfafvalvergoeding	6
4.3 Toelichting bestedingsactiviteiten	7
5. Kennisdeling	10

Inleiding

Op 27 juni 2012 hebben het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (I&M), de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en het Verpakkende Bedrijfsleven de Raamovereenkomst Verpakkingen 2013-2022 ondertekend.

Één van de afspraken in de lopende Raamovereenkomst is dat jaarlijks 20 miljoen euro ter beschikking wordt gesteld voor extra inzet op de preventie en aanpak van zwerfafval. Dit geld, ofwel de Zwerfafvalvergoeding, wordt jaarlijks door producenten en importeurs van verpakte producten via het Afvalfonds Verpakkingen aan gemeenten beschikbaar gesteld voor de extra zwerfafvalactiviteiten gedurende de looptijd van 2013-2022. De Zwerfafvalvergoeding ondersteunt gemeenten bij het streven naar een zwerfafvalvrije gemeente.

Voorwaarde Monitoring Minimaal:

Vanaf 2019 geldt een voorwaarde om in aanmerking te komen voor de Zwerfafvalvergoeding, namelijk Monitoring Minimaal. De Monitoring Minimaal omvat twee stappen:

Stap 1: Registratie van beleid en beheer

De gemeente registreert ieder jaar enkele kernpunten van de zwerfafvalaanpak, zoals het ambitieniveau voor schoon en de organisatie van beheer en reiniging op hoofdlijnen. Dit kan door in te loggen bij Nederland Schoon via <https://zwerfafval.incijfers.nl> en de online vragenlijst in te vullen. Het invullen van deze vragenlijst is een voorwaarde om in aanmerking te komen voor financiering.

Stap 2: Beperkte monitoring van de beeldkwaliteit zwerfafval

De gemeente doet dit als volgt:

- De gemeente voert jaarlijks minstens 1 meetronde uit in het voorjaar (maart-juni) of in het najaar (september-november). De meetronde wordt uitgevoerd in het jaar waar de Zwerfafvalvergoeding betrekking op heeft.
- De gemeente doet dit op minimaal 50 meetlocaties met een overzichtsmeting of een aanpaklocatiemeting. Bij een overzichtsmeting verdeelt de gemeente de meetlocaties over gebiedstypen en wijken en maakt daarbij onderscheid tussen centrum en overige gebieden binnen de bebouwde kom. Bij een aanpaklocatiemeting verdeelt de gemeente de meetlocaties over de locatie(s) waar de Zwerfafvalvergoeding wordt ingezet.
- De gemeente houdt hierbij de 4 CROW beeldmeetlatten voor zwerfafval aan (fijn en grof zwerfafval op verharding en grof zwerfafval in beplanting en op gras).
- De gemeente zorgt voor het uploaden van de uitkomsten naar Nederland Schoon via <https://zwerfafval.incijfers.nl> middels een Standaard Uitwissel Format of automatisch via een softwareleverancier.
- De gemeente kan zelf kiezen in welke mate de gegevens openbaar zijn.

Waarom: Meten is weten

Door te meten weet de gemeente of een aanpak effect heeft. Hierdoor kunnen succesvolle werkwijzen met andere gemeenten gedeeld worden. Daarom zijn de partijen van de Raamovereenkomst Verpakkingen overeengekomen dat alle gemeenten monitoring toepassen. Bij gebruik van de Zwerfafvalvergoeding is dat daarom een voorwaarde: de Monitoring Minimaal.

Evaluatie

De Monitoring Minimaal wordt geëvalueerd door VNG en Afvalfonds Verpakkingen.

1. Verdeelsleutel

De Zwerfafvalvergoeding van 20 miljoen euro per jaar wordt verdeeld op basis van het aantal inwoners per gemeente. Er geldt een gelijk bedrag per inwoner voor alle gemeenten. De peildatum voor het inwonersaantal is 1 januari van het voorgaande jaar. Voor 2021 is de peildatum dus 1 januari 2020.

2. Rolverdeling

Binnen de systematiek van de uitkering van de Zwerfafvalvergoeding hebben de volgende partijen een rol:

- Gemeenten: verantwoordelijk voor het uitvoeren van extra zwerfafvalactiviteiten, het indienen van een jaarplan zwerfafval, het afleggen van verantwoording.
- Stichting Nederland Schoon: verantwoordelijk voor zowel de inhoudelijke als beleidsmatige vraagstukken en de beoordeling van gemeentepannen met betrekking tot de uitgaven van de Zwerfafvalvergoeding.
- Nedvang: verantwoordelijk voor het proces rondom financiële controle en de vaststelling van de Zwerfafvalvergoeding.
- Stichting Afvalfonds Verpakkingen: verantwoordelijk voor financiering en betaling van de vastgestelde Zwerfafvalvergoeding.
- VNG: vertegenwoordiger gemeenten in de Raamovereenkomst Verpakkingen.
- Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (I&W, voorheen I&M): vertegenwoordiger Rijk in de Raamovereenkomst Verpakkingen.

3. Uitkering Zwerfafvalvergoeding

Iedere gemeente komt in aanmerking voor een vergoeding voor de extra inzet ter preventie en aanpak van zwerfafval. Een gemeente kan deze jaarlijkse Zwerfafvalvergoeding aanvragen indien aan de volgende voorwaarden voldaan is:

- Er is een deelnemersovereenkomst in het kader van de Raamovereenkomst Verpakkingen 2013 – 2022 afgesloten met Nedvang.
- Er is sprake van extra aanpak van zwerfafval. De reguliere aanpak van zwerfafval wordt niet vergoed.
- Een aanvraag voor de Zwerfafvalvergoeding wordt in de vorm van een jaarplan ingediend via WasteTool, het online monitoringsprogramma van Nedvang.
- De verantwoording van de uitgaven wordt tijdig via WasteTool ingediend.
- De monitoringsgegevens worden tijdig via Nederland Schoon aangeleverd, zie 4.2.1.

Indien de Zwerfafvalvergoeding niet volledig ingezet wordt door de gemeente zal het resterende bedrag beschikbaar komen voor zwerfafvalmaatregelen voor gemeenten, hierover vindt overleg plaats tussen de VNG en het Afvalfonds Verpakkingen.

Gemeenten kunnen de Zwerfafvalvergoeding aanvragen en besteden binnen de bestedingscategorieën. Hierbij geldt dat niet bestede vergoedingen vrijvallen volgens onderstaand schema. Een vergoeding wordt aangevraagd door het tijdig indienen van een jaarplan in WasteTool. Voor het laatste jaar waarover de Zwerfafvalvergoeding beschikbaar wordt gesteld, zijnde 2022, dient in het eerste kwartaal van 2023 de laatste eindverantwoording ingediend te worden.

Overzicht jaarlijkse vrijval van beschikbare, niet bestede vergoedingen:

Jaar	Mogelijke inzet resterende, nog beschikbare budgetten	Jaarplan	Indienen jaarplan	Indienen verantwoording	Vrijval niet besteed deel
2018	2018	2018	1 nov 2017 – 1 maart 2018	1 jan 2019 – 1 april 2019	aug. 2021
2019	2018 – 2019	2019	1 april 2019 – 1 juli 2019	1 jan 2020 – 1 april 2020	aug. 2021
2020	2018 – 2019 – 2020	2020	1 nov 2019 – 1 maart 2020	1 jan 2021 – 1 april 2021	aug. 2022
2021	2020 – 2021	2021	1 nov 2020 – 1 maart 2021	1 jan 2022 – 1 april 2022	aug. 2023
2022	2021 – 2022	2022	1 nov 2021 – 1 maart 2022	1 jan 2023 – 1 april 2023	aug. 2023

4. Aanvraag en verantwoording Zwerfafvalvergoeding

4.1 Aanvraag Zwerfafvalvergoeding

4.1.1 Indienen aanvraag jaarplan 2021-2022

- De gemeente kan jaarlijks via WasteTool van 1 november vóór het betreffende kalenderjaar tot en met 1 maart in het betreffende kalenderjaar een jaarplan indienen.
- Het jaarplan bestaat uit een algemene omschrijving van de extra zwerfafvalaanpak, het verwachte resultaat en een korte omschrijving van de geplande activiteiten. Elke activiteit moet aan een bestedingscategorie worden gekoppeld. De categorie monitoring is verplicht opgenomen vanwege de voorwaarde Monitoring Minimaal. Gemeenten kunnen hierbij het bedrag 0 invullen, mochten zij zonder extra financiële inspanningen aan Monitoring Minimaal kunnen voldoen.
- Er zijn 8 bestedingscategorieën voor extra aanpak opgesteld:
 1. Gedragsbeïnvloeding
 2. Participatie/beloning
 3. Slimmere voorzieningen/middelen
 4. Prikkel ter beïnvloeding
 5. Slimmer beheer/opleidingen
 6. Investering in inrichting
 7. Overig
 8. Monitoring

In het jaarplan zwerfafval geeft de gemeente aan op welke van deze categorieën de activiteit hoofdzakelijk gericht is.

- De gemeente kan de vergoeding als voorschot uitgekeerd krijgen als het jaarplan vóór 1 maart van het betreffende jaar via WasteTool is ingediend en de vragenlijst Beleid & Beheer van Nederland Schoon is ingevuld. Plannen die na 1 maart ingediend zijn, komen niet in aanmerking voor een voorschot.
- Het voorschot wordt verstrekt in gelijke delen per kwartaal.
- Vanaf het verstrijken van de deadline voor het voorschot kan gedurende de rest van het jaar alsnog een plan worden ingediend. Dit plan wordt beoordeeld en geeft de gemeente

duidelijkheid over het wel of niet passen van activiteiten binnen de Zwerfafvalvergoeding. De vergoeding wordt dan achteraf na goedkeuring van de verantwoording uitgekeerd.

- Indien een gemeente geen plan indient, kan worden volstaan met het indienen van alleen een verantwoording. Ook hier wordt dan achteraf na goedkeuring van de verantwoording de vergoeding uitgekeerd voor de activiteiten die vallen binnen de Zwerfafvalvergoeding. Let op: dit is alleen van toepassing indien de verantwoording het voorgaande jaar betreft (bijvoorbeeld over Zwerfafvalvergoeding jaar 2020 kan uiterlijk in het eerste kwartaal van 2021 een verantwoording worden ingediend, zonder dat een plan is ingediend). Houd hierbij rekening met het invullen van Monitoring Minimaal als voorwaarde voor de uitkering.

4.1.2. Beoordelen aanvraag

- Een ingediend plan wordt inhoudelijk beoordeeld. Er wordt gekeken of de invulling van de zwerfafvalaanpak door de gemeente binnen de bestedingscategorieën valt. De activiteiten dienen bij te dragen aan het voorkomen en/of verminderen van zwerfafval in de openbare ruimte.
- Binnen 8 weken na ontvangst verneemt de gemeente of het ingediende jaarplan zwerfafval toereikend is en of het inhoudelijk en financieel goedgekeurd kan worden.
- Indien het jaarplan zwerfafval onvolledig of onjuist is, krijgt de gemeente ruimte voor het aanpassen van het jaarplan. De gemeente is zelf verantwoordelijk voor het opnieuw indienen van het aangepaste jaarplan. Als het herziene plan binnen 4 weken wordt ingediend, blijft het recht op een voorschot behouden.

4.1.3 Uitkeren voorschot Zwerfafvalvergoeding

- Op basis van een tijdig ingediend en goedgekeurd jaarplan zwerfafval ontvangt de gemeente per kwartaal een kwart van het totaal aangevraagde voorschot, indien de vragenlijst Beleid & Beheer van Nederland Schoon is ingevuld. Het voorschot wordt in vier gelijke delen uitgekeerd. Het betaalvoorstel is in te zien in WasteTool onder vergoedingen.
- Gemeenten die geen voorschot hebben aangevraagd, ontvangen het daadwerkelijk bestede bedrag, tot een vastgesteld maximum achteraf (zie overzicht maximaal nog beschikbare vergoeding in WasteTool), na goedkeuring van de verantwoording.

4.2 Verantwoording Zwerfafvalvergoeding

4.2.1 Indienen verantwoording

- De gemeente wordt geacht uiterlijk 1 april na afloop van een kalenderjaar de verantwoording van zwerfafvalactiviteiten via WasteTool in te dienen. De verantwoording heeft betrekking op de uitgevoerde aanpak van zwerfafval door de gemeente in het voorgaande jaar.
- De verantwoording bevat een inhoudelijke en een financiële component. Om een beeld te krijgen van de zwerfafvalaanpak, dient een omschrijving van de daadwerkelijke uitgevoerde extra activiteiten en het effect van de genomen activiteiten te worden gerapporteerd.
- In de inhoudelijke verantwoording wordt gevraagd naar de uitvoering van de projecten, de registratie van beleid & beheer en het aanleveren van de minimale set aan monitoringsgegevens zoals beschreven onder Monitoring Minimaal.
- In de financiële verantwoording wordt dezelfde indeling als de begroting toegepast en worden verschillen tussen begroting en realisatie toegelicht. Door het toevoegen van een uitdraai van de projectadministratie/overzicht van de uitgaven (grootboek) en een upload van ten minste 15 kopieën van de hoogste facturen van het bestede bedrag, dienen de activiteiten, bestedingen en inzet financieel te worden onderbouwd. Ook de eigen extra inzet dient financieel onderbouwd te

worden door opname van de uren in de projectadministratie op basis van werkelijk geautoriseerde tijdsbesteding en een berekening van de tarieven op basis van de werkelijke directe kosten.

- De gemeente heeft de mogelijkheid af te wijken van het ingediende jaarplan. De uitvoering en activiteiten dienen wel te passen binnen de bestedingscategorieën.
- De verantwoording van een gemeente (met en zonder een voorschot op de Zwerfafvalvergoeding) wordt alleen in behandeling genomen als de verantwoording over het afgeronde jaar voor 1 april is ingediend via WasteTool en de monitoringsgegevens tijdig zijn aangeleverd.
- Bij niet, te laat of onvolledig indienen van een verantwoording (inclusief monitoringsgegevens) wordt de verantwoording niet in behandeling genomen en blijft de uitbetaling van de Zwerfafvalvergoeding voor activiteiten in het betreffende jaar uit. Eventuele voorschotten zullen worden teruggevorderd of verrekend met toekomstige betalingen.

4.2.2. Beoordelen verantwoording

- a) De verantwoording van het jaarplan van de gemeente wordt in samenwerking door Nederland Schoon en Nedvang beoordeeld vóór 1 juli.
- b) De verantwoording moet voldoen aan de volgende criteria:
 - De activiteiten passen binnen de extra aanpak van zwerfafval.
 - De financiële onderbouwing van de gemeente sluit aan op de bestedingscategorieën.
 - De registratie van beleid en beheer is afgerond.
 - De gegevens van de beperkte monitoring van de beeldkwaliteit zwerfafval zijn aangeleverd.
- c) De ingediende verantwoording van de gemeente wordt goedgekeurd of afgekeurd, in dat laatste geval ontvangt de gemeente het verzoek tot aanvulling of aanpassing indien de ingediende verantwoording onvolledig of onjuist is.
- d) De gemeente voegt de gevraagde aanvulling of toelichting uit punt c toe via WasteTool en dient deze nogmaals in vóór 1 augustus.
- e) De gemeente verneemt vóór 1 oktober of de verantwoording toereikend is en de Zwerfafvalvergoeding is vastgesteld.
- f) Indien uit de verantwoording van de gemeente onvoldoende de extra aanpak van zwerfafval blijkt in relatie tot de bestedingscategorieën of de verantwoording na verzoek tot aanpassing onvolledig/onjuist blijft, ontvangt de gemeente geen Zwerfafvalvergoeding en worden eventuele voorschotten teruggevorderd of verrekend met toekomstige betalingen.
- g) Bij twijfel over de verantwoording behoudt Nedvang het recht om aanvullende informatie op te vragen of een controle te laten uitvoeren door een door Nedvang aangewezen accountant. Om aanspraak te maken op de Zwerfafvalvergoeding dient de gemeente hieraan mee te werken.
- h) De gemeente ontvangt uiterlijk in december de eindafrekening. Deze staat in WasteTool. De eindafrekening bevat de definitief vastgestelde Zwerfafvalvergoeding van het voorgaande jaar. Eventuele verrekening vindt plaats via de reguliere vergoedingssystematiek.

Aanvullende informatie over het proces van het indienen van de aanvraag Zwerfafvalvergoeding en de daaruit voortvloeiende verantwoording is te vinden op www.nedlandschoon.nl.

4.3 Toelichting bestedingsactiviteiten

Gemeenten besteden veel geld aan het regulier schoonhouden van hun openbare ruimte.

De hoofdgedachte van de Zwerfafvalvergoeding is dat door de extra aanpak minder zwerfafval ontstaat en de omgeving daadwerkelijk schoner blijft. Hiervoor zijn bestedingscategorieën opgesteld. Onder 'extra' aanpak worden zwerfafvalactiviteiten verstaan die buiten de reguliere werkzaamheden vallen. Om in aanmerking te komen voor de Zwerfafvalvergoeding moet dan ook sprake zijn van extra inspanningen voor preventie, aanpak van zwerfafval en monitoring.

De inzet van eigen uren (projectmatig van beleid tot uitvoering) komt ook voor vergoeding in aanmerking mits deze inzet betrekking heeft op de extra aanpak van zwerfafval en de ureninzet achteraf afdoende kan worden onderbouwd op basis van geautoriseerde tijdsregistratie. De inzet voor regulier werk komt niet in aanmerking voor vergoeding. Indien een extra aanpak succesvol blijkt, kan een gemeente deze activiteit als meerjaren activiteit oppakken en blijft het recht op de vergoeding behouden. Uitgangspunt in deze is dat de activiteit steeds geëvalueerd wordt en wordt bijgestuurd op basis van de ervaringen.

Voor benutting van de Zwerfafvalvergoeding dient de gemeente aan iedere activiteit één van de volgende bestedingscategorieën te koppelen en zorg te dragen voor monitoring oftewel terugkoppeling van resultaten. Gezien de voorwaarde van de terugkoppeling van monitoring zal in de WasteTool één activiteit vastgezet zijn op monitoring als bestedingscategorie.

4.3.1 Bestedingscategorieën 2021

De genoemde punten zijn illustratief en niet uitputtend.

Categorie 1: gedragsbeïnvloeding

- Investeren in lokale uitingen/voorzieningen die gedrag beïnvloeden.
- Zichtbaar schoonmaken.
- Aansluiten bij bestaande communicatie campagnes.

Categorie 2: participatie

- Betrekken van burgers en stakeholders (zoals winkeliers, scholen en sportverenigingen).
- Educatie (onder meer lespakket basisscholen).
- Ondersteunen opschoonactiviteiten, Landelijke Opschoondag.
- Signaleringsfunctie zwerfafval optimaliseren.
- Zwerfafvalactiviteiten (uit voormalig programma Schoon Belonen) bij maatschappelijke organisaties, (basis)scholen en sportverenigingen, gericht op het belonen van inzamelacties en het opruimen van zwerfafval.

Categorie 3: slimmere voorzieningen/middelen

- Investeren in slimmere afvalbakken.
- Afvalbakken/afvaleilanden voorzien van communicatie.
- Investeren in slimmer veeg- en zuigmaterieel.
- Optimaliseren gedragseffecten huidige voorzieningen (bv met geluid of licht).

Categorie 4: prikkels ter beïnvloeding

- Inzet extra handhavingscapaciteit.
- Beloningsprikkels ter beïnvloeding goed gedrag.

Categorie 5: slimmer beheer/opleidingen

- Invoeren beeld-/resultaatgericht werken (bv CROW-methode).
- Optimaliseren ledigingsmoment afvalbakken.
- Monitoring en kwaliteitsborging.
- Betere afstemming met andere activiteiten in de openbare ruimte.
- Slimmer beheer t.a.v. hotspots (slimmere signalering en maatwerkoplossingen).

Categorie 6: investeren in inrichting opdat zwerfafval wordt voorkomen

- Aanpassingen in de openbare ruimte met het oog op zwerfafvalgevoeligheid en reinigbaarheid.

Categorie 7: overig

Categorie 8: monitoring

- Monitoring Minimaal (via een laagdrempelige tool kunnen gemeenten hun zwerfafvalbeleid en zwerfafvalgegevens doorgeven voor de verantwoording).
- Monitoring Basis (via dezelfde tool kan met meer gegevens gebruik gemaakt worden van benchmarking ten behoeve van inzichtverwerving, kennisdeling en om de effectiviteit van aanpakken te meten en te optimaliseren).
- Monitoring Plus (inclusief monitoringprotocol en advies locatieselectie).
- Winkelgebieden Scan (de schoonscore geeft voor elk winkelgebied aan waar de verbeteringskansen liggen).
- Uitgebreide effectmeting gemeente (door periodieke metingen worden lokale effecten en resultaten van ingezette interventies in kaart gebracht).
- Benchmark Schoon (gedetailleerd inzicht in prestaties in het beheer en onderhoud van de openbare ruimte).

5. Kennisdeling

Nederland Schoon stimuleert de kennisuitwisseling om hiermee gemeenten te ondersteunen, te inspireren en te helpen. Nederland Schoon biedt voor iedere bestedingscategorie advies, producten en ondersteuning aan. Een ingediende aanpak, activiteit of jaarplan zwerfafval kan daarom in overleg met de betreffende gemeente door Nederland Schoon worden gebruikt in uitingen, brochures en op de website.

Nederland Schoon heeft voorbeelden van mogelijkheden voor extra aanpak passend binnen de bestedingscategorieën. Een uitgebreid overzicht en meer informatie is te vinden op www.nederlandschoon.nl.

Meer informatie

Met inhoudelijke vragen kunt u contact opnemen met Nederland Schoon via Zwerfafvalvergoeding@nederlandschoon.nl of 070 – 304 2080.

Met vragen over het proces of het gebruik van WasteTool kunt u contact opnemen met uw adviseur van Nedvang via info@nedvang.nl of 010 – 420 6161.